EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2020 02 14
COM(2020) 56 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

dėl Reglamento (ES) Nr. 691/2011 dėl Europos aplinkos ekonominių sąskaitų įgyvendinimo

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

dėl Reglamento (ES) Nr. 691/2011 dėl Europos aplinkos ekonominių sąskaitų įgyvendinimo

1) ĮVADAS

Reglamentu (ES) Nr. 691/2011 dėl Europos aplinkos ekonominių sąskaitų[1] (toliau – Reglamentas) nustatyta bendra Europos aplinkos ekonominių sąskaitų rinkimo, rengimo, perdavimo ir vertinimo sistema. Reglamento 10 straipsnyje nustatyta:

> *Ne vėliau kaip 2013 m. gruodžio 31 d. ir po to kas trejus metus Komisija Europos Parlamentui ir Tarybai pateikia šio reglamento įgyvendinimo ataskaitą. Toje ataskaitoje visų pirma įvertinama perduotų duomenų kokybė, duomenų rinkimo metodai, valstybėms narėms ir duomenis teikiantiems padaliniams tenkanti administracinė našta, taip pat tų statistinių duomenų įgyvendinamumas ir efektyvumas.*

Tai trečioji ataskaita, kuria vykdomas šis įpareigojimas. Ankstesnės ataskaitos buvo paskelbtos 2016 m.[2] ir 2013 m.[3] Ši įgyvendinimo ataskaita apima 2016–2018 m. laikotarpį.

2) APLINKOS EKONOMINĖS SĄSKAITOS

Europos žaliuoju kursu dar kartą įtvirtinamas Komisijos įsipareigojimas imtis su klimatu ir aplinka susijusių iššūkių[4]. Komisija įsipareigoja tvirtai nukreipti ES nauju tvaraus ir integracinio augimo keliu, kartu apsaugant ir puoselėjant ES gamtinį kapitalą. Nustatydama žaliąjį kursą ES siekia:

- padidinti ES klimato kaitos srities užmojus iki 2050 m. neutralizuoti poveikį klimatui;
- tiekti švarią energiją;
- įgyvendinti žiedinę ekonomiką;
- užtikrinti, kad statyba būtų vykdoma efektyviai vartojant energiją ir išteklius;
- pasiekti nulinę taršą ir užtikrinti, kad aplinkoje nebūtų toksinių medžiagų;
- apsaugoti ir atkurti ekosistemas ir biologinę įvairovę;
- užtikrinti tvarią ir sveiką maisto sistemą;
- skatinti tvarų ir išmanų judumą.

---

1 http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:02011R0691-20140616

2 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?qid=1478531808092&uri=CELEX:52016DC0663

3 http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX:52013DC0864

4 https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/european-green-deal-communication_en.pdf

Teisingos pertvarkos siekiant neutralizuoti poveikį klimatui užtikrinimas ir pertvarkos finansavimas yra pagrindiniai elementai, kurie turi būti įtraukiami į visas politikos sritis. Europos žaliasis kursas neatskiriamas nuo Komisijos strategijos, pagal kurią bus įgyvendinama 2030 m. darbotvarkė ir JT darnaus vystymosi tikslai.

Aplinkos ekonominės sąskaitos, o trumpiau – aplinkos sąskaitos, yra veiksminga, universali informacinė sistema, skirta mūsų ekonominės elgsenos tvarumo aspektams. Oficialioje ekonominėje statistikoje, pvz., nacionalinėse sąskaitose, kuriomis remiantis apskaičiuojamas BVP, neatsižvelgiama į aplinkosaugos aspektus, susijusius su gamyba, vartojimu, investicijomis ar finansavimu. Aplinkos sąskaitos suteikia galimybę integruoti ekonominius ir aplinkosaugos aspektus, kad būtų galima susidaryti išsamų vaizdą.

Pagrindinis aplinkos sąskaitų ypatumas yra *integravimas*. Integruojami ne tik aplinkosaugos ir ekonominiai aspektai – į nuoseklią ekonominės apskaitos sistemą taip pat integruojami įvairūs pagrindiniai teminiai aplinkosaugos aspektai, pvz., i) energija, mokesčiai ir į orą išmetami teršalai, ii) medžiagų gavyba ir atliekos, iii) valdžios sektoriaus ir įmonių išlaidos ir investicijos. Toks integravimas suteikia galimybę rengti nuoseklius rodiklių rinkinius ir padeda nustatyti galimą sektorių politikos sričių sinergiją ir kompromisus. Aplinkos sąskaitos padeda tai daryti dėl toliau nurodytų priežasčių.

- Naudojant aplinkos sąskaitas, sudaromi nuoseklūs rodiklių rinkiniai, į kuriuos įeinantys rodikliai yra tarpusavyje susieti atsižvelgiant į visapusiškas ir nuoseklias ekonomikos ir aplinkos sąlygas. Todėl šios sąskaitos yra tinkamos naudoti vertinimo sistemose, susijusiose su pagrindiniais gamtinio kapitalo elementais (oru, vandeniu, žeme ir biologine įvairove), ir nagrinėjant daugiaaspekčius, kompleksinius klausimus, pvz., pažangą siekiant darnaus vystymosi tikslų arba įgyvendinant žiedinę ekonomiką.
- Jos padeda sisteminti ir išplečia analizės galimybes. Informacija tvarkoma taip, kad būtų galima išnaudoti atskirų teminių sričių sinergiją. Tai suteikia galimybę analizuoti išlaidų efektyvumą, modeliuoti scenarijus ir rengti prognozes. Sąskaitos suteikia galimybę išmetamuosius teršalus arba išteklių sąnaudas paskirstyti importui, eksportui, vartojimui ir investicijoms, taip pat, taikant įvesties ir išvesties metodus, apskaičiuoti su pėdsaku susijusius rodiklius. Iš kitų taikymo būdų galima paminėti gamtos išteklių ir energijos indėlio į ekonomikos augimą vertinimą (augimo apskaita, išskaidymo analizė).

Sąskaitų metodas naudingas tuo, kad jis suteikia galimybę gauti labai kokybišką informaciją (pvz., integruojant pirminius duomenis ir jų derinimo principu apskaičiuojant patikimus įverčius) ir pakartotinai panaudoti turimus duomenis, taip sumažinant įmonių ir piliečių administracinę naštą.

Europos lygmeniu *Europos* aplinkos sąskaitos padeda nagrinėti viršvalstybinį aplinkosaugos klausimų aspektą, taikyti sisteminį požiūrį ir aprėpti įvairias valstybes nares bei įvairius aplinkosaugos klausimus, todėl suteikia galimybę vertinti politiką ir lyginti valstybes nares.

Europos aplinkos sąskaitos grindžiamos tarptautiniu standartu, kuriuo nustatoma 2012 m. aplinkos ekonominių sąskaitų sistemos pagrindinė struktūra (angl. SEEA CF)[5]. Šis standartas parengtas ir išleistas remiant Jungtinių Tautų Organizacijai, Europos Komisijai (Eurostatui), Jungtinių Tautų Maisto ir žemės ūkio organizacijai, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijai (EBPO), Tarptautiniam valiutos fondui ir Pasaulio banko grupei.

Europos aplinkos ekonominės sąskaitos yra nustatytos reglamentu. Reglamentas svarbus EEE[6]. Jame sąskaitos suskirstytos į modulius, jų iš pradžių buvo trys (Reglamento I–III priedai):

- **į orą išmetamų teršalų sąskaitos**: į atmosferą išmetamas šešių šiltnamio efektą sukeliančių dujų (įskaitant CO_2 ir iš kurui naudojamos biomasės išskiriamą CO_2) ir septynių oro teršalų (įskaitant amoniaką ir smulkias dulkių daleles) kiekis, suskirstytas pagal 64-ias teršalus išmetančias pramonės šakas, taip pat išskiriant namų ūkius;
- **su aplinka susiję mokesčiai pagal ekonominės veiklos rūšį**: su aplinka susiję mokesčiai, mokami keturiose plačiose srityse – energetikos, transporto, taršos ir išteklių, suskirstyti pagal 64-ias mokesčius mokančias pramonės šakas, taip pat išskiriant namų ūkius ir nerezidentus;
- **šalies ūkio medžiagų srautų sąskaitos**: šalies ūkiui fiziškai perduoti medžiagų kiekiai, medžiagų atsargų pokyčiai šalies ūkyje ir kitų šalių ūkiams perduoti arba į aplinką grąžinti medžiagų kiekiai.

Nuo 2013 m. taikomas įpareigojimas Komisijai (Eurostatui) teikti I–III prieduose nurodytus duomenis.

2014 m. pridėti dar trys moduliai (IV–VI priedai)[7]:

- **aplinkos apsaugos išlaidų sąskaitos**: aplinkos apsaugos tikslais ūkio subjektų patirtos išlaidos;
- **aplinkosauginių ir aplinkai palankių prekių ir paslaugų sektoriaus sąskaitos:** prekių ir paslaugų, specialiai sukurtų ir pagamintų aplinkos apsaugos arba išteklių valdymo tikslais, gamybos apimtis, pridėtinė vertė ir eksportas. Taip pat teikiami su šia veikla susijusio užimtumo duomenys;
- **fizinių energijos srautų sąskaitos**: fiziniai energijos srautai iš aplinkos į šalies ūkį (natūralių žaliavų gamyba), šalies ūkyje (energetikos produktų gamyba ir naudojimas) ir iš šalies ūkio atgal į aplinką (energetinių liekanų šalinimas).

5 http://unstats.un.org/unsd/envaccounting/seea.asp

6 Jis taikomas Norvegijai ir Islandijai. Lichtenšteinui taikoma leidžianti visiškai nukrypti nuostata. Nuo 2019 m. gruodžio mėn. Reglamentas įtrauktas į Šveicarijos ir Europos Sąjungos dvišalį susitarimą dėl statistikos.

7 2014 m. balandžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 538/2014, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 691/2011 dėl Europos aplinkos ekonominių sąskaitų.

Nuo 2017 m. taikomas įpareigojimas Komisijai (Eurostatui) teikti IV–VI prieduose nurodytus duomenis.

2019 m. spalio mėn. Europos Audito Rūmai paskelbė Specialiąją ataskaitą Nr. 16/2019 dėl Europos aplinkos ekonominių sąskaitų[8]. Audito Rūmai patikrino, ar Komisija tinkamai parengė, tvarkė ir naudojo aplinkos sąskaitas. Audito Rūmai padarė išvadą, kad aplinkos sąskaitos yra svarbus duomenų šaltinis stebint ir vertinant aplinkos politiką, pvz., 7-ąją aplinkosaugos veiksmų programą, ir pažangą siekiant Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslų. Audito Rūmai pateikė tris rekomendacijas: i) dėl strateginio aplinkos sąskaitų pagrindo, ii) dėl reikalingumo politikos formavimui ir iii) dėl duomenų savalaikiškumo. Nors kai kurios rekomendacijos sutampa su Komisijos (Eurostato) ir valstybių narių vykdoma veikla, atsižvelgiant į Audito Rūmų ataskaitą reikės imtis papildomų darbų.

3) VEIKLA NUO PASKUTINĖS ATASKAITOS PATEIKIMO

TEISINĖ SISTEMA

Nuo 2016 m., kai buvo paskelbta paskutinė įgyvendinimo ataskaita, naujų teisės aktų, susijusių su Reglamentu, nepriimta.

DUOMENŲ RINKIMO METODAI IR ADMINISTRACINĖ NAŠTA

Aplinkos ekonominėms sąskaitoms parengti paprastai nereikia rinkti naujų duomenų. Rengiant šias sąskaitas dažniausiai naudojami nacionalinių valdžios institucijų jau turimi duomenys, prie jų prireikus pridedama papildomų įverčių. Taip yra dėl to, kad, be nacionalinių sąskaitų duomenų, rengiant šias sąskaitas jungiami duomenys, gauti iš labai įvairių šaltinių, pvz., energetikos, transporto, žemės ūkio, valdžios sektoriaus išlaidų ir mokesčių statistikos šaltinių, taip pat kai kurių nestatistinių šaltinių.

Kad įvykdytų Reglamente nustatytus duomenų reikalavimus, valstybės narės gali koreguoti turimus duomenis, kad jie atitiktų SEEA CF sąvokas. Tam gali reikėti specialaus valstybių narių nacionalinių statistikos tarnybų darbo. Kadangi rengiant aplinkos ekonomines sąskaitas panaudojami jau turimi duomenys, kol yra duomenų šaltinių ir kol jie yra tvarkomi, įmonėms ir namų ūkiams tenka labai maža papildoma statistinės atskaitomybės našta. Šalys taip pat gali nuspręsti nustatyti specialias duomenų rinkimo aplinkos ekonominėms sąskaitoms procedūras, kurios padėtų pagerinti duomenų kokybę. Vienas iš pavyzdžių, kai tai buvo padaryta, yra aplinkosauginių ir aplinkai palankių prekių ir paslaugų sektoriaus sąskaitos (Reglamento V priedas), kurioms kai kurios šalys, siekdamos papildyti kitus savo duomenų šaltinius, parengė specialias apklausas. Šios apklausos vykdomos kasmet arba kas kelerius metus, o įmonėms tenkanti našta dažnai yra nedidelė.

Nacionalinės institucijos (paprastai – nacionalinės statistikos institucijos) atlieka didžiausią darbą rengiant sąskaitas – jos tvarko turimus duomenis ir didina jų analitinį potencialą. Apskaičiuota, kad kiekvienoje nacionalinėje institucijoje sąskaitoms rengti pagal šešis Reglamento priedus vidutiniškai reikia nuo keturių iki šešių visą darbo dieną dirbančių darbuotojų. Valstybėse narėse yra skirtumų, susijusių su joms būdingomis aplinkybėmis,

[8] https://www.eca.europa.eu/en/Pages/DocItem.aspx?did=51214

duomenų šaltinių buvimu ir (arba) apimtimi ir t. t. Dėl to, kad rengiamos sąskaitos, gerokai padidėja pagrindinių duomenų vertingumas ir atsiranda daugiau galimybių analizuoti Reglamento priedų temų, pvz., į orą išmetamų teršalų ir energijos vartojimo, tarpusavio sąveiką. Kelios nacionalinės institucijos pasitelkė bandomuosius tyrimus (iš dalies finansuotus Komisijos), kad nustatytų duomenų tvarkymo ir analizės metodus.

ĮGYVENDINAMUMAS IR EFEKTYVUMAS

Prieš Komisijai pasiūlant teisinę sistemą, Reglamente nustatyti moduliai buvo testuojami ir bandomi, taip užtikrinant jų įgyvendinamumą (žr. toliau). Testavimas atliekamas bendradarbiaujant su valstybėmis narėmis, siekiant pasinaudoti jų praktine patirtimi ir užtikrinti, kad būtų pasiektas bendras supratimas dėl modulių įgyvendinamumo. Šiuo metu atliekami bandomieji kitų galimų naujų modulių tyrimai.

Aplinkos ekonominių sąskaitų efektyvumas priklauso nuo dviejų veiksnių: pirma, kaip būtų galima pertvarkyti turimą informaciją į bendrą sistemą; antra, kaip ir kokiu mastu yra naudojamos sąskaitos.

Dėl pirmojo punkto pažymėtina, kad į orą išmetamų teršalų sąskaitos (Reglamento I priedas) yra vienas iš pavyzdžių, kaip buvo pertvarkyta turima informacija. Į atmosferą išmetamų teršalų sąskaitoms naudojama į atmosferą išmetamų teršalų aprašams jau surinkta informacija, reikalinga ataskaitoms teikti pagal Jungtinių Tautų bendrąją klimato kaitos konvenciją (UNFCCC) ir Jungtinių Tautų Europos ekonomikos komisijos Tolimų tarpvalstybinių oro teršalų pernašų konvenciją (CLRTAP). Vėliau šie duomenys papildomi kitais duomenimis, kad atitiktų nacionalinėse sąskaitose naudojamus klasifikatorius ir sąvokas. Tada į orą išmetamų teršalų sąskaitos gali būti jungiamos su sąnaudų ir produkcijos lentelėmis siekiant nustatyti aplinkosauginius pėdsakus; jas galima naudoti su nacionalinėmis sąskaitomis siekiant įvertinti aplinkos aspekto įtaką ekonomikos augimui (išskaidymo analizė).

Į orą išmetamų teršalų sąskaitos taip pat gali būti naudojamos su aplinkos sąskaitomis, skirtomis kitoms sritims, pvz., energijai arba aplinkos mokesčiams. Šią informaciją galima panaudoti priežastinio ryšio principu sukurtuose modeliuose, skirtuose visuomenės ir aplinkos sąveikai apibūdinti ir analizuoti, pvz., Europos aplinkos agentūros patvirtintame modelyje „Varomosios jėgos – apkrova – poveikis – atsakas“.

Dėl antrojo punkto pažymėtina, kad aplinkosaugos sąskaitos padeda įgyvendinti 7-ąją ES aplinkosaugos veiksmų programą iki 2020 m. – „Gyventi gerai pagal mūsų planetos išgales“[9]. Aplinkos ekonominės sąskaitos naudojamos pažangai siekiant darnaus vystymosi tikslų stebėti Europos Sąjungoje[10]. Be to, aplinkos sąskaitos naudojamos pažangai, padarytai įgyvendinant ES žiedinės ekonomikos politiką, vertinti, nes aplinkos sąskaitomis grindžiami rodikliai yra sudedamoji ES žiedinės ekonomikos stebėsenos sistemos dalis[11]. Su aplinka

9 http://ec.europa.eu/environment/action-programme/

10 https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/KS-01-18-656. Aplinkos sąskaitomis pagrįstų rodiklių pavyzdžiai: „išteklių produktyvumas“, „žiedinio medžiagų naudojimo rodiklis“ ir „aplinkosaugos mokesčių dalis visose mokestinėse pajamose“.

11 https://ec.europa.eu/eurostat/web/circular-economy/indicators/monitoring-framework. Vienas iš aplinkos sąskaitomis grindžiamų rodiklių pavyzdžių yra „žiedinio medžiagų naudojimo rodiklis“.

susiję mokesčiai (Reglamento II priedas) naudojami atliekant aplinkosaugos fiskalinės reformos tyrimus[12].

NUO PASKUTINĖS ATASKAITOS PATEIKIMO PERDUOTŲ DUOMENŲ KOKYBĖ

Reglamente reikalaujama, kad valstybės narės ir EEE šalys teiktų duomenis Eurostatui[13]. Šveicarija kartu su keliomis šalimis kandidatėmis ir potencialiomis šalimis kandidatėmis į ES nares taip pat savanoriškai teikia tam tikrus duomenis. Šioje įgyvendinimo ataskaitoje daugiausia dėmesio skiriama pirmajai šalių grupei (ES ir EEE šalims). Eurostatas patvirtina gautus duomenis ir juos viešai paskelbia savo svetainėje[14], kartu pateikdamas techninius paaiškinimus (metaduomenis) ir specialų skyrių[15] su bendra informacija.

Didžioji dauguma valstybių narių nuosekliai teikia išsamius duomenų rinkinius laikydamosi Reglamente nustatytų terminų. Kelios valstybės narės duomenis pateikė vėluodamos, paprastai – kelias dienas; tik viena valstybė narė duomenis pateikė vėluodama daugiau. Šie vėlavimai neturėjo jokio praktinio poveikio duomenų tvarkymui ar sklaidai.

Nustatyta keletas sričių ir konkrečių dalykų, dėl kurių šalims sunku užtikrinti, kad duomenys būtų geros kokybės. Komisija (Eurostatas) toliau bendradarbiauja su valstybėmis narėmis, siekdama išspręsti techninius klausimus. Kol bus visiškai išspręsti šie klausimai, Komisija (Eurostatas), siekdama užtikrinti, kad dėl neišsamių duomenų naudotojai prarastų kuo mažiau informacijos, užpildė valstybių narių pateiktų duomenų spragas ir apskaičiavo ES suvestinius rodiklius.

2016–2018 m. vykdyta įvairi veikla duomenų kokybei pagerinti.

Dėl sąskaitų, kurios teikiamos nuo 2013 m. ir kurių atžvilgiu turima daugiau patirties, ankstesnėje įgyvendinimo ataskaitoje jau buvo nurodytos konkrečios sritys ir dalykai, kurių atžvilgiu šalims sunku užtikrinti, kad duomenys būtų geros kokybės. Toliau aprašomi ankstesnėje įgyvendinimo ataskaitoje nurodyti klausimai, kurie jau išspręsti arba sprendžiami dabar.

- Išspręstas su I priedu (į orą išmetamų teršalų sąskaitos) susijęs išmetamo fluorintų dujų kiekio įtraukimo klausimas, taip pat šie su III priedu (šalies ūkio medžiagų

12 https://ec.europa.eu/environment/integration/green_semester/index_en.htm

13 Trijų naujų modulių atžvilgiu Ispanijai, Prancūzijai, Italijai ir Kiprui taikytos nukrypti leidžiančios nuostatos, priimtos 2016 m. kovo 7 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimu (ES) 2016/335, kuriuo Ispanijai, Prancūzijai, Italijai ir Kiprui leidžiama nukrypti nuo Reglamento (ES) Nr. 691/2011 dėl Europos aplinkos ekonominių sąskaitų (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016D0335&from=EN).

Be to, Reglamento (ES) Nr. 691/2011 IV priedo 5 skirsnio 1 punkte nustatyta nukrypti leidžianti nuostata dėl NACE klasifikatoriaus kodų, pagal kuriuos valstybės narės neprivalo rinkti duomenų pagal Reglamentą (EB) Nr. 295/2008 dėl verslo struktūros statistikos.

Islandijai taikoma laikina nukrypti leidžianti nuostata, pagal kurią IV–VI prieduose nurodyti duomenys turi būti pateikti iki 2019 m., kaip nurodyta 2015 m. spalio 20 d. ELPA priežiūros institucijos sprendime. Lichtenšteinui taikoma nuo Reglamento (ES) Nr. 691/2011 leidžianti visiškai nukrypti nuostata, kaip nurodyta 2012 m. balandžio 30 d. EEE jungtinio komiteto sprendime Nr. 98/2012, kuriuo iš dalies keičiamas EEE susitarimo XXI priedas (Statistika) (https://www.efta.int/sites/default/files/documents/legal-texts/eea/other-legal-documents/adopted-joint-committee-decisions/2012%20-%20English/098-2012.pdf).

14 https://ec.europa.eu/eurostat/web/environment/data/database

15 http://ec.europa.eu/eurostat/web/environment/overview

srautų sąskaitos) susiję klausimai: i) augalų liekanų, pašarinių augalų ir ganyklų biomasės, taip pat smėlio ir žvyro gavybos įverčiai (2018 m. paskelbtame naujame Eurostato vadove[16] pateikiant gaires ir siūlomus sprendimus bei paskelbiant naujus Eurostato statistinius duomenis apie augalų auginimą); ii) gyvenamosios (rezidavimo) vietos principo pritaikymas visai ES.

- Sprendžiamas su I priedu susijęs suderinimo su įverčiais, skaičiuojamais vykdant UNFCCC ir CLRTAP duomenų teikimo įpareigojimus, klausimas (rengiamas tarptautinių keleivinio oro transporto ir krovininio kelių transporto duomenų bazių naudojimu pagrįstas sprendimas), taip pat šie su II priedu (su aplinka susiję mokesčiai pagal ekonominės veiklos rūšį) susiję klausimai: i) labai pagerėjo mokestinių pajamų paskirstymas nerezidentams, nes dabar beveik 70 proc. šalių teikia išsamius su šiuo aspektu susijusius duomenis; ii) atlikus makroekonominės statistikos peržiūrą, sumažėjo netinkamų pirminių administracinių duomenų.

Be minėtų klausimų, buvo sprendžiami ir kiti: nuo 2016 m. įgyvendinimo ataskaitos pateikimo pagerinta pagal I–III priedus teikiamų duomenų kokybė: i) rengiamos ilgesnės laiko eilutės; ii) pašalintos duomenų spragos; iii) padidintas nuoseklumas; iv) patobulintos patvirtinimo ir sklaidos procedūros; v) viršijant Reglamento reikalavimus, vis dažniau savanoriškai pateikiami papildomi kintamieji, o duomenys suskirstomi į papildomas kategorijas. Be to, dėl specialių, modeliais pagrįstų išankstinių Eurostato įverčių ir dėl to, kad valstybės narės duomenis pateikia greičiau, duomenys ir paskleidžiami greičiau.

Sprendžiant su IV–VI priedais (atitinkamai – aplinkos apsaugos išlaidų sąskaitos, aplinkosauginių ir aplinkai palankių prekių ir paslaugų sektoriaus sąskaitos ir fizinių energijos srautų sąskaitos) susijusius klausimus, 2016–2017 m. laikotarpiu iki pirmojo duomenų pateikimo termino, suėjusio 2017 m. pabaigoje, taip pat buvo vykdoma veikla siekiant pasirengti pirmajam privalomam duomenų rinkimui, įskaitant šią veiklą: i) metinį savanorišką duomenų rinkimą; ii) Komisijos (Eurostato) gairių rengimą; iii) vadovų rengimą; iv) duomenų rengimo priemonių suteikimą ir mokymą. Nuo 2018 m. buvo tęsiamas mokymas, o daugiausia dėmesio skirta tam, kad valstybės narės gautų grįžtamosios informacijos apie pateiktų duomenų kokybę. Ekspertų grupės (vadinamosios darbo grupės) rengė sprendimus, susijusius su dviem metodiniais klausimais: i) kelių transporto išmetamųjų teršalų kiekio paskirstymu pagal NACE klasifikatorių (tai daugiausia susiję su I ir VI priedais) ir ii) su aplinka susijusių ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriaus atnaujinimu (tai susiję su IV ir V priedais).

Apskritai 2016–2018 m. pagerėjo pagal visus (I–VI) priedus teikiamų duomenų kokybė. Pagal Reglamentą valstybių narių pateikti I–III prieduose reikalaujami statistiniai duomenys yra aukštos kokybės. Pagal IV–VI priedus pateikti duomenys dar nėra tokie kokybiški, nes juos tapo privalu teikti tik nuo 2017 m., t. y. iki tol buvo tik du duomenų rinkimo etapai. Be to, IV ir V priedai yra sudėtingesni už kitus priedus ir pagal juos rengiamiems duomenims reikia kitų kategorijų pirminių duomenų. Komisija tikisi, kad pagal IV–VI priedus teikiamų duomenų kokybė per artimiausius kelerius metus pagerės. Tebėra sričių, kuriose reikia gerinti padėtį. Komisija (Eurostatas) toliau bendradarbiauja su valstybėmis narėmis, siekdama

[16] https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/KS-GQ-18-006

išspręsti techninius klausimus. Kai kurios duomenų kokybės gerinimo priemonės jau yra įgyvendinamos, kai kurias dar numatoma įgyvendinti (žr. kitą skirsnį).

4) GERINIMO PRIEMONĖS

Šiame skirsnyje aptariami pasiūlymai diegti naujus aplinkos ekonominių sąskaitų modulius ir priemonės duomenų kokybei ir rinkimo metodams gerinti, kaip reikalaujama Reglamento 10 straipsnyje.

Šiame skirsnyje aprašytos iniciatyvos parengtos remiantis dviem pagrindinėmis strategijomis. Pirmoji yra SEEA CF – tarptautinio statistikos standarto, pagal kurį rengiamos Europos aplinkos ekonominės sąskaitos, – įgyvendinimo strategija[17]. Pagal šią pasaulinę įgyvendinimo strategiją rekomenduojama laikytis lankstaus, moduliais grindžiamo metodo, kurį taikant būtų atsižvelgiama į skirtingus politikos poreikius ir skirtingų lygių duomenų prieinamumą.

Antroji – 2019–2023 m. Europos aplinkos sąskaitų strategija[18]. Tai Komisijos (Eurostato) ir valstybių narių tarpusavyje suderinta ir Europos statistikos sistemos komiteto priimta tolesnio darbo programa. Šia strategija koordinuojamos Europos lygio pastangos ir sudaromos sąlygos kurti galimus naujus modulius. 2019–2023 m. tikslai:

- toliau gerinti dabartinių Europos aplinkos sąskaitų kokybę, be kita ko, rengiant ilgas laiko eilutes ir užtikrinant savalaikiškumą;
- geriau informuoti apie Europos aplinkos sąskaitų svarbą ir turinį, įskaitant informavimą apie aplinkos srities modulius, kaip apie vientisą sistemą;
- remiantis dabartinėmis Europos aplinkos sąskaitomis, tenkinti naudotojų poreikius siūlant daugiau plėtinių, taikomųjų priemonių ir rodiklių, įskaitant susijusius su pėdsakais;
- įvertinti poreikį pritaikyti Europos aplinkos sąskaitas prie naujų prioritetų ir sričių;
- finansiniais ištekliais, mokymais, vadovais ir rengimo priemonėmis remti subjektus, kurie valstybėse narėse rengia sąskaitas;
- prisidėti prie tolesnio JT SEEA pasaulinių standartų ir pasaulinių iniciatyvų, pvz., darnaus vystymosi tikslų stebėsenos, plėtojimo.

Pagal Europos aplinkos sąskaitų strategiją iš atskirų valstybių narių neatimama galimybės vystyti ir kitas darbo kryptis, atsižvelgiant į savo nacionalines aplinkybes, politikos poreikius ir turimus išteklius.

PASIŪLYMAI DĖL NAUJŲ MODULIŲ

Reglamento 10 straipsnyje nustatyta, kad prireikus ir atsižvelgiant į bandomųjų tyrimų rezultatus, kartu su šia įgyvendinimo ataskaita turi būti teikiami pasiūlymai dėl naujų modulių diegimo tam tikrose nurodytose srityse[19].

---

17 http://unstats.un.org/unsd/statcom/doc13/BG-SEEA-Implementation.pdf

18 https://ec.europa.eu/eurostat/documents/1798247/6191525/European+Strategy+for+Environmental+Accounts/

19 Trys iš 10 straipsnyje nurodytų naujų sričių galiausiai buvo įtrauktos į Reglamentą kaip IV–VI priedai, todėl jos nėra siūlytinos kaip galimos būsimos sritys.

Toliau kuriamos kelios naujos sąskaitos, įskaitant Reglamento 10 straipsnyje nurodytas sąskaitas, ir toliau taikoma pagal Reglamento 4 straipsnio 2 dalį parengta bandomųjų tyrimų programa. 2016–2018 m. valstybės narės atliko bandomuosius ekosistemų sąskaitų, aplinkosaugos subsidijų ir panašių pervedimų, vandens sąskaitų ir išteklių valdymo išlaidų sąskaitų tyrimus.

Be šių bandomųjų tyrimų, atlikta ir daugiau vystymo darbų, jie aprašyti toliau.

- Nuo 2015 m. Eurostatas savanoriškumo principu renka duomenis apie aplinkosaugos subsidijas ir panašius pervedimus. Šiame procese dalyvauja jau 13 valstybių narių, tačiau kritinę valstybių narių masę dar reikia pasiekti. Atsižvelgiant į darnaus vystymosi tikslų rodiklius, neseniai imtasi su subsidijomis iškastiniam kurui susijusios veiklos. Aplinkosaugos subsidijos yra daugiau pastangų reikalaujanti sritis nei aplinkosaugos mokesčiai, nes jas įtraukti į viešųjų finansų statistiką yra sudėtingiau.
- Didelė pažanga padaryta ekosistemų sąskaitų srityje – prie to prisidėjo Komisijos projektas INCA[20] (1 etapas užbaigtas, vyksta 2 etapas), kurį numatoma užbaigti 2020 m. Šiame etape valstybės narės neprivalo prisijungti, tačiau jos nuolat informuojamos ir galės prisijungti, jei projektas bus sėkmingas. Be INCA projekto, 2017 m. gruodžio mėn. Komisija (Eurostatas) prisidėjo prie SEEA eksperimentinės ekosistemų apskaitos[21] techninių rekomendacijų išleidimo ir prie SEEA eksperimentinės ekosistemų apskaitos sistemos peržiūros, kurią numatoma užbaigti iki 2020 m.[22]
- Vandens sąskaitų srityje Komisija (Eurostatas) sukūrė fizinio vandens srauto sąskaitų koncepciją ir ją aprašė vadovo projekte. Nepradėta rinkti jokių duomenų. Siekdama parengti vandens sąskaitas, Komisija (Eurostatas) stebi Europos aplinkos agentūros veiklą.
- Miškų sąskaitų srityje Komisija (Eurostatas) racionalizavo ir supaprastino savanoriško duomenų rinkimo procedūrą. Kai kuriose dalyvaujančiose valstybėse narėse anksčiau vykdyti bandomieji projektai neatitiko naudotojų lūkesčių ir darbas nacionaliniu lygmeniu buvo nutrauktas, tačiau kitose valstybėse narėse tokių duomenų poreikis yra didelis.

Valstybės narės remtų naujų modulių kūrimą, jei tai būtų daroma lėčiau, nes joms kyla problemų dėl nuolatiniam rengimui reikalingų išteklių. Manoma, kad didžiausią naudą mažiausiomis sąnaudomis duoda tie moduliai, kurie jau yra nustatyti Reglamente. Dėl kitų galimų naujų modulių manoma, kad jie duotų proporcingai mažiau naudos ir būtų brangesni.

Ateityje svarbumo prioritetai gali keistis. Daroma didelė technikos pažanga, pvz., šiuo atžvilgiu galima paminėti didelius duomenų rinkinius, palydovines nuotraukas („Copernicus“)

[20] Integruota gamtinio kapitalo ir ekosisteminių paslaugų apskaitos sistema, žr. projekto aprašymą (http://ec.europa.eu/environment/nature/capital_accounting/pdf/KIP-INCA-ScopingPaper.pdf) ir galutinę 1 etapo ataskaitą (http://ec.europa.eu/environment/nature/capital_accounting/pdf/KIP_INCA_final_report_phase-1.pdf).

[21] https://seea.un.org/sites/seea.un.org/files/technical_recommendations_in_support_of_the_seea_eea_final_white_cover.pdf

[22] https://seea.un.org/content/seea-experimental-ecosystem-accounting-revision

ir t. t. Įvairiose srityse, pvz., susijusiose su darnaus vystymosi tikslais, žiedine ekonomika, gamtiniu kapitalu ir t. t., didėja informacijos, kuria remiantis būtų galima kurti politiką, poreikis. Metinėje tvaraus augimo strategijoje[23] kaip vienam iš jos strateginių tikslų, iš kurių taip pat galima paminėti našumą, teisingumą ir makroekonominį stabilumą, daugiau dėmesio skiriama aplinkos tvarumui, be kita ko – klimato kaitai[24]. Komisija ir toliau stebės šio reglamento įgyvendinimą.

KOKYBĖS GERINIMAS. PASTAROJO LAIKOTARPIO VEIKLA

Artimiausiais metais ir toliau daug dėmesio bus skiriama sąskaitų kokybės gerinimui. Kokybės gerinimas taip pat buvo vienas svarbiausių uždavinių pagal Europos aplinkos sąskaitų strategiją. Gerinant kokybę, kartu didėja sąskaitų reikšmingumas ir sudaromos sąlygos didinti veiksmingumą, o dėl to savo ruožtu mažėja administracinė našta. Toliau supažindinama su dabartine ir numatoma veikla.

a) **Dotacijų skyrimas bandomiesiems tyrimams ir kokybės gerinimui.** Reglamento 4 straipsnyje Komisija raginama parengti bandomųjų tyrimų, kuriuos savanoriškai atliktų valstybės narės, programą. Šių tyrimų tikslas: i) parengti ataskaitų teikimo metodus ir gerinti duomenų kokybę; ii) nustatyti ilgas duomenų laiko eilutes; iii) parengti duomenų tvarkymo metodus ir iv) ištirti naujų aplinkos ekonominių sąskaitų modulių diegimo galimybes. Komisija (Eurostatas) kasmet bendrai finansavo bandomuosius tyrimus (dabar ji padengia iki 90 proc. išlaidų) ir jų rezultatus skelbė viešoje interneto svetainėje „Administravimo įstaigoms, įmonėms ir piliečiams skirtas komunikacijos ir informacijos išteklių centras (CIRCABC)“[25]. Į šiuos rezultatus atsižvelgiama planuojant kokybės gerinimo veiklą ir diegiant naujus aplinkos ekonominių sąskaitų modulius.

b) **Išankstinių įverčių rengimas siekiant sumažinti duomenų prieinamumo vėlavimą.** Aplinkos sąskaitos paprastai laikomos pakankamai išsamiais struktūriniais duomenimis, kurie skelbiami pavėluotai. Komisija (Eurostatas) ir valstybės narės mėgina išsiaiškinti, ar aplinkos sąskaitas būtų galima parengti ir pateikti anksčiau, taip pat nagrinėja būdus, kaip parengti išankstinius kai kurių pagrindinių rodiklių įverčius. Šiems išankstiniams įverčiams gali būti būdingos didesnės paklaidos ir jie gali būti ne tokie išsamūs kaip pagal Reglamentą reikalaujami duomenys, tačiau panašu, kad jie naudotojams suteikia vertingos išankstinės informacijos. Naudojant išankstinius įverčius, galima keliais mėnesiais anksčiau parengti statistinius duomenis, nedidinant naštos valstybėms narėms. Padaryta didelė pažanga siekiant gauti daugiau ir geresnių išankstinių įverčių. Todėl išankstinius šalies ūkio medžiagų srautų sąskaitų įverčius (Reglamento III priedas) dabar Komisija (Eurostatas) parengia ir paskelbia praėjus šešiems mėnesiams nuo ataskaitinių metų pabaigos, t. y. 18 mėnesių anksčiau už Reglamente nustatytą terminą. Į orą išmetamų teršalų sąskaitų įverčius (I priedas) Komisija (Eurostatas) atitinkamai parengia praėjus 12 mėnesių nuo ataskaitinio laikotarpio pabaigos, t. y. vienais metais anksčiau, nei

[23] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?qid=1578392227719&uri=CELEX%3A52019DC0650

[24] https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2020-european-semester-annual-sustainable-growth-strategy_en.pdf

[25] https://circabc.europa.eu/ui/group/b01d2930-990e-44fb-9121-a9a6b00a1283/library/bfd9a826-38e7-4a02-b7d6-89064f903e51?p=1&n=10&sort=modified_DESC

reikalaujama Reglamente. Taip pat siekiama racionalizuoti duomenų apie aplinkos mokesčius (II priedas) rinkimą, tam panaudojant nacionaliniuose mokesčių sąrašuose esančius duomenis, parengtus pagal nacionalinių sąskaitų duomenų perdavimo programą 2010 m. ESS[26]. Komisija (Eurostatas) nagrinėja su kitais moduliais susijusių išankstinių įverčių rengimo galimybes ir kokybę.

c) **Vadovų skelbimas ir metodinių gairių teikimas.** Ši pagalbinė medžiaga suteikia galimybę rengti statistinius duomenis ir padeda tiek ES, tiek ES nepriklausančių šalių statistikos specialistams. Nuo 2016 m., kai buvo paskelbta paskutinė įgyvendinimo ataskaita, Komisija (Eurostatas) paskelbė šiuos vadovus ir gaires: i) vadovą dėl aplinkosauginių ir aplinkai palankių prekių ir paslaugų sektoriaus[27] (2016 m.); ii) praktines gaires dėl aplinkosauginių ir aplinkai palankių prekių ir paslaugų sektoriaus[28] (2016 m.); iii) aplinkos apsaugos išlaidų sąskaitų vadovą[29] (2017 m.); iv) šalies ūkio medžiagų srautų sąskaitų vadovą[30] (2018 m.).

d) **Duomenų perdavimo ir kokybės ataskaitų teikimo standartų nustatymas.** Siekdamos didesnio veiksmingumo ir patikimumo, valstybės narės ir Komisija (Eurostatas) susitarė dėl duomenų perdavimo standartų. Jie savo ruožtu suderinti su pasauliniais JT, EBPO ir Komisijos (Eurostato) standartais, taip suteikiant galimybę kurti pasaulines aplinkos informacijos duomenų bazes. Be to, pamažu atsisakoma kokybės ataskaitų rengimo naudojant programinę įrangą „Microsoft Word“ ir „Excel“ ir pereinama prie ataskaitų rengimo, nesusieto su nuosavybine programine įranga.

e) **Klasifikatorių tvarkymas.** Komisija (Eurostatas) ir valstybės narės tvarko ir tobulina du IV ir V priedams taikomus klasifikatorius – aplinkos apsaugos veiklos klasifikatorių ir išteklių valdymo veiklos klasifikatorių. Šie klasifikatoriai naudojami ir ne Europos šalyse.

f) **Sąskaitų rengimo priemonių suteikimas.** Komisija (Eurostatas) kuria ir valstybėms narėms bei kitoms šalims suteikia sąskaitų rengimo priemonių. Pavyzdžiui, ji suteikia IT priemonę „PEFA-Builder“, kuria iš energetikos statistinių duomenų parengiamos fizinių energijos srautų sąskaitos (Reglamento VI priedas). Komisija (Eurostatas) taip pat tvarko ir atnaujina sąskaitoms rengti reikalingus produktų ir veiklos sąrašus (klasifikatorius). Komisija (Eurostatas) suteikia pėdsakų apskaičiavimo priemonių, kuriomis įvertinamas bendras ekonominės veiklos vykdytojų (įmonių, šeimų, valdžios sektoriaus) poveikis aplinkai, kai jie naudoja gamtos išteklius. Pėdsakai nustatomi aplinkos ekonomines sąskaitas derinant su kitais statistiniais duomenimis, pvz., sąnaudų ir produkcijos lentelėmis.

g) **Pagalba rengiant mokymus** pagal Europos statistikos mokymo programą. Komisija kasmet surengia apie penkis mokomuosius kursus aplinkos ekonominių sąskaitų tema. Ankstesnių mokymų medžiaga skelbiama CIRCABC svetainėje[31].

---

26 http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX:32013R0549

27 https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/KS-GQ-16-008

28 https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/KS-GQ-16-011

29 https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/KS-GQ-17-004

30 https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/KS-GQ-18-006

31 https://circabc.europa.eu/w/browse/6ade1ca8-6a06-44bd-bff0-498217d0ec05

h) **Šalių skatinimas keistis patirtimi.** Komisija (Eurostatas) yra subūrusi dvi darbo grupes[32], kurios kasmet renkasi, kad pasidalytų patirtimi, įvardytų geriausios praktikos pavyzdžius ir suderintų patobulinimus. Taip pat yra darbo grupių, kurios nagrinėja konkrečius metodinius klausimus ir teikia rekomendacijas. Komisija (Eurostatas) dalyvauja tarptautinėse iniciatyvose, kurias organizuoja EBPO, Jungtinių Tautų Europos ekonomikos komisija ir JT.

5) IŠVADOS

Komisija ir valstybės narės ir toliau pagal Reglamentą (ES) Nr. 691/2011 tobulina Europos aplinkos sąskaitas, visų pirma – šiais būdais:

- gerindamos duomenų kokybę ir didindamos jų efektyvumą;
- užtikrindamos geresnį komunikavimą;
- rengdamos papildomus rodiklius, kad būtų patenkinti naudotojų poreikiai, ir
- vertindamos poreikį pritaikyti Europos aplinkos sąskaitas prie naujų prioritetų ir sričių.

[32] Aplinkos sąskaitų darbo grupė ir piniginės aplinkos statistikos ir sąskaitų darbo grupė.